GENERALINĖS ADVOKATĖS VERICA TRSTENJAK IŠVADA, pateikta 2007 m. kovo 29 d. [1]

I — Įžanga

1. Ši byla susijusi su trimis prejudiciniais klausimais, kuriuos pateikė Italijos pirmosios instancijos teismas *Tribunale Ordinario di Novara*. Šie klausimai susiję su 1999 m. sausio 25 d. Komisijos sprendimo dėl statybos produktų atitikties atestavimo tvarkos, susijusios su durimis, langais, langinėmis, žaliuzėmis, vartais ir kitais susijusiais pastatų įtaisais pagal Tarybos direktyvos 89/106/EEB 20 straipsnio 2 dalį, 2 ir 3 straipsnių bei II ir III priedų išaiškinimu, taip pat tų nuostatų taikymu horizontaliuose santykiuose tarp privačių asmenų bei jų galiojimu [2].

2. Tie klausimai buvo iškelti *Tribunale Ordinario di Novara* nagrinėjant ieškovės *Carp Snc di L. Moleri* (toliau – *Carp*) ir atsakovės *Ecorad Srl* (toliau – *Ecorad*) ginčą, kuriame ieškovė reikalauja pripažinti, kad atsakovė pažeidė sutartį dėl durų, kuriose galima įrengti atsarginio išėjimo rankenas, tiekimo.

II — Teisės aktai

A — *Bendrijos teisės aktai*

1. Direktyva 89/106/EEB

3. 1988 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 89/106/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su statybos produktais, derinimo (OL 1989, L 40, p.1), iš dalies pakeistos 1993 m. liepos 22 d. Tarybos direktyva 93/68/EEB, iš dalies keičiančia Direktyvas 87/404/EEB (paprasti slėginiai indai), 88/387/EEB (žaislų sauga), 89/106/EEB (statybos produktai), 89/336/EEB (elektromagnetinis suderinamumas), 89/392/EEB (mašinos), 89/686/EEB

1 — Originalo kalba: slovėnų.

2 — OL L 29, p. 51.

(asmeninės apsaugos priemonės), 90/384/EEB (neautomatinės svarstyklės), 90/385/EEB (aktyvieji implantuojamieji medicinos prietaisai), 90/396/EEB (dujas deginantys prietaisai), 91/263/EEB (telekomunikacijų galiniai įrenginiai), 92/42/EEB (nauji karšto vandens katilai, deginantys skystąjį arba dujinį kurą) ir 73/23/EEB (elektrotechniniai gaminiai, skirti naudoti tam tikrose įtampos ribose) [3] ir 2003 m. rugsėjo 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1882/2003, suderinančiu su Tarybos sprendimu 1999/468/EB [4] nuostatas, susijusias su komitetais, padedančiais Komisijai naudotis savo įgyvendinimo įgaliojimais, nustatytais dokumentuose, priimtuose vadovaujantis EB sutarties 251 straipsnyje nustatyta tvarka (toliau – Direktyva 89/106 arba direktyva), 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šioje direktyvoje vartojama sąvoka „statybos produktas“ – tai bet koks produktas, kuris yra pagamintas ir skirtas nuolat įmontuoti statiniuose, tarp jų ir pastatuose bei inžineriniuose statiniuose.

4. Direktyvos 89/106 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad 1 straipsnyje minimi produktai, kurie numatyti naudoti statiniuose, galėtų būti teikiami rinkai tik su sąlyga, jeigu jie tinka numatytam tikslui, tai yra jų charakteristikos yra tokios, kad statiniai, į kuriuos jie bus įmontuojami, surenkami, pritvirtinami arba instaliuojami, gali, jeigu jie tinkamai suprojektuoti ir pastatyti, tenkinti 3 straipsnyje išvardytus esminius reikalavimus, kai tiems statiniams tokius reikalavimus reglamentuoja norminiai aktai.

5. Direktyvos 89/106 3 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad esminiai reikalavimai, taikomi statiniams, kurie gali turėti įtakos produkto techninėms charakteristikoms, yra išdėstyti direktyvos I priede. Tie reikalavimai susiję su mechaniniu atsparumu ir patvarumu, sauga gaisro atveju, higiena, sveikata ir aplinka, sauga naudojimo metu, apsauga nuo triukšmo, energijos taupymu ir šilumos išsaugojimu.

6. Pagal Direktyvos 89/106 4 straipsnio 1 dalį „šioje direktyvoje standartai ir techniniai liudijimai yra vadinami „techninėmis specifikacijomis“.

7. Direktyvos 89/106 4 straipsnio 2 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės laiko produktus tinkamais naudoti pagal paskirtį, jeigu dėl jų naudojimo

3 — OL L 220, p. 1.
4 — OL L 284, p. 1.

statiniai, su ta sąlyga, kad pastarieji yra tinkamai suprojektuoti ir pastatyti, atitinka 3 straipsnyje išvardytus esminius reikalavimus ir jeigu tokie produktai turi CE ženklą. Šis ženklas liudija, kad šie produktai atitinka visas šios direktyvos nuostatas, įskaitant V skyriuje nustatytas atitikties vertinimo procedūras ir III skyriuje nustatytą procedūrą". (Pataisytas vertimas)

8. Direktyvos 89/106 4 straipsnio 6 dalyje nustatyta: „EB ženklas liudija, kad produktas atitinka šio straipsnio 2 ir 4 dalių reikalavimus. Bendrijoje įsisteigusiam gamintojui arba jo įgaliotam atstovui tenka atsakomybė už EB ženklo pritvirtinimą ant paties produkto, ant jo etiketės, pakuotės arba ant jų lydimųjų prekybos dokumentų." (Pataisytas vertimas)

9. Pagal Direktyvos 89/106 13 straipsnio 1 dalį Bendrijoje įsisteigęs gamintojas arba jo atstovas atsako už atestavimą, kad produktai atitinka techninių specifikacijų reikalavimus, kaip apibrėžta 4 straipsnyje.

10. Direktyvos 89/106 13 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad produktams, kurie turi būti atestuojami, galioja atitikties techninėms specifikacijoms prielaida, kaip apibrėžta 4 straipsnyje. Atitiktis yra nustatoma atliekant bandymus arba pateikiant kitus įrodymus, remiantis techninėmis specifikacijomis pagal III priedą.

11. Pagal Direktyvos 89/106 13 straipsnio 3 dalį, produkto atitikties atestavimas priklauso nuo:

a) gamintojo, turinčio gamyklos produktų kontrolės sistemą, kuria būtų užtikrinama, kad produktas atitinka tam tikras technines specifikacijas; arba

b) nuo konkrečių produktų, nurodytų atitinkamose techninėse specifikacijose, be gamyklos produktų kontrolės sistemos, ir patvirtintos sertifikavimo įstaigos, atliekančios gamybos kontrolės arba paties produkto įvertinimą ir priežiūrą.

12. Direktyvos 89/106 13 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad „3 punkte apibrėžtos tvarkos pasirinkimą konkrečiam produktui arba produktų grupei po konsultacijų su 19 straipsny-

je nurodytu komitetu Komisija sukonkretina pagal:

a) svarbą, kurią turi tas produktas esminių reikalavimų, ypač dėl sveikatos ir saugos, požiūriu;

b) produkto pobūdį;

c) produkto charakteristikų kintamumo poveikį jo patvarumui;

d) polinkį į defektus produktus gaminant;

Kiekvienu atveju pasirenkama mažiausiai keblumų sukelianti veiksmų tvarka.

Šitokiu būdu nustatyta veiksmų tvarka nurodoma įgaliojimuose ir techninėse specifikacijose arba juos skelbiant."

13. Direktyvos 89/106 16 straipsnyje nurodoma:

„1. Jeigu kuriam nors konkrečiam produktui techninių specifikacijų nėra, kaip nustatyta 4 straipsnyje, paskirties valstybė narė, gavusi individualų prašymą, laiko, kad produktas atitinka galiojančias nacionalines nuostatas, jeigu jis buvo patenkinamai įvertintas per bandymus ir patikrinimus, kuriuos atliko gaminančiosios valstybės narės patvirtintoji institucija pagal paskirties valstybėje narėje galiojančius metodus arba tos valstybės narės lygiaverčiais pripažintus metodus.

2. Gaminančioji valstybė narė informuoja paskirties valstybę narę, pagal kurios nuostatas turi būti atliekami bandymai ir patikrinimai, apie įstaigą, kurią ji ketina patvirtinti šiam tikslui. Paskirties valstybė narė ir gaminančioji valstybė narė pateikia viena kitai visą būtiną informaciją. Pasikeitus šia informacija, gaminančioji valstybė narė patvirtina tokiu būdu paskirtą įstaigą. Jeigu valstybė narė dvejoja, ji tai pagrindžia ir informuoja Komisiją.

3. Valstybės narės užtikrina, kad paskirtosios įstaigos teiktų viena kitai reikalingą paramą.

4. Jeigu valstybė narė nustato, kad patvirtintoji institucija atlieka bandymus ir tikrinimus, nesilaikydama savo nacionalinių nuostatų, ji praneša apie tai valstybei narei, kurioje ta institucija patvirtinta. Ta valstybė narė informuoja pranešančiąją valstybę narę per pagrįstą laikotarpį apie priemones, kurių buvo imtasi. Jeigu pranešančioji valstybė narė laiko, kad priemonės, kurių buvo imtasi, nėra pakankamos, ji gali uždrausti teikti rinkai ir naudoti tą produktą arba jo atžvilgiu taikyti tam tikras sąlygas. Ji apie tai informuoja kitas valstybes nares ir Komisiją."

2. Sprendimas 1999/93/EB

14. 1999 m. sausio 25 d. Komisijos sprendimo 1999/93/EB dėl statybos produktų atitikties atestavimo tvarkos, susijusios su durimis, langais, langinėmis, žaliuzėmis, vartais ir kitais susijusiais pastatų įtaisais pagal Tarybos direktyvos 89/106/EEB 20 straipsnio 2 dalį (toliau – Sprendimas 1999/93) [5] 2 straipsnyje nustatyta, kad II priede nurodytų produktų atitiktis turi būti atestuojama taikant tvarką, pagal kurią, be gamintojo naudojamos gamyklos produkcijos kontrolės sistemos, patvirtinta sertifikavimo įstaiga dalyvauja atestuojant ar prižiūrint produkcijos kontrolę ar patį produktą.

15. Pagal Sprendimo 1999/93 3 straipsnį „atitikties atestavimo tvarka, kaip nurodyta III priede, yra nurodoma darniųjų standartų įgaliojimuose."

5 — OL L 29, p. 51.

16. Sprendimo 1999/93 4 straipsnyje nurodyta, kad šis sprendimas skirtas valstybėms narėms.

17. Sprendimo 1999/93 II priede minimi šie produktai:

„Durys ir vartai (su atitinkamais įtaisais arba be jų):

— naudojami ugnies ir (arba) dūmų plitimui riboti bei avariniuose keliuose. <...>"

18. Dėl durų, langų, langinių, žaliuzių, vartų ir susijusių pastato įtaisų Sprendimo 1999/93 III priede įgaliojimai suteikiami CEN ir CENELEC ir nurodoma, kad pastarasis nurodytam (-iems) produktui (-ams) ir jų paskirčiai atitinkamame (-uose) darniajame (-iuosiuose) standarte (-uose) apibrėžia atitikties atestavimo sistemas. Dėl durų ir vartų III priede nurodyta, kad pagal Direktyvos 89/106 III priedo 2 punkto i papunktį taikoma atitikties sertifikavimo sistema, kurią sudaro produkto atitikties sertifikavimas, kurį atlieka patvirtintoji sertifikavimo įstaiga (vadinama „sistema Nr. 1").

B — *Nacionalinės teisės aktai*

19. Italijoje, kalbant apie saugumo užtikrinimą gaisro atveju, avarinio išėjimo durų atidarymo įrenginių įrengimą ir priežiūrą reglamentuoja 2004 m. lapkričio 3 d. Vidaus reikalų ministerijos dekretas [6].

III — Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

20. 2005 m. gegužės mėn. *Carp* pagal sutartį su *Ecorad* dėl trejų aliuminio durų, kuriose galima įrengti atsarginio išėjimo rankenas, tiekimo *Ecorad* patalpose įstatė pirmąsias iš trejų durų.

21. Durys, kuriose galima įrengti atsarginio išėjimo rankenas – tai produktas, kurį sudaro dvi sudedamosios dalys: pačios durys ir atsarginio išėjimo rankena, įmontuojama į duris gamybos procese.

22. Įstačius duris, *Ecorad* patalpose ir techniniams ekspertams atlikus patikrą paaiškėjo, kad nagrinėjamos durys neatitinka esminių Sprendimo 1999/93 2 ir 3 straipsniuose ir Direktyvoje 89/106 nustatytų reikalavimų. Dėl šios priežasties *Ecorad* nusprendė, kad sutartis nebuvo tinkamai įvykdyta, ir atsisakė sumokėti už jau įstatytas duris. Be to, *Ecorad* paprašė *Carp* pateikti įrodymų, kad įstatant duris buvo paisoma sistemos Nr. 1 reikalavimų. Jei paaiškėtų, kad durys iš tiesų įstatytos nesilaikant atitikties atestavimo sistemos reikalavimų, kompetentingos institucijos galėtų nubausti *Ecorad* ir pareikalauti pakeisti įstatytas duris.

23. Kadangi *Ecorad* atsisakė sumokėti už duris, 2005 m. rugpjūčio 1 d. *Carp* pareiškė ieškinį Italijos *Tribunale Ordinario di Novara* (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), prašydama pripažinti, kad *Ecorad* pažeidė sutartį. Nagrinėjant bylą tame teisme *Ecorad* tvirtino, kad viename iš sutarties, susijusios su durų tiekimu ir įstatymu, punktų buvo numatyta, kad „durys privalo atitikti visus galiojančius Bendrijos ir nacionalinės teisės aktus“, ir paprašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo panaikinti durų tiekimo sutartį dėl jos neįvykdymo.

24. Manydamas, kad sprendimui dėl bylos esmės priimti būtinas Bendrijos teisės aktų

6 — Decreto dell'Ministero dell'interno 3 novembre 2004 Disposizioni relative all'installazione ed alla manutenzione dei dispositivi per l'apertura delle porte installate lungo le vie di esodo, relativamente alla sicurezza in caso d'incendio (2004 m. lapkričio 18 d. GURI Nr. 271).

išaiškinimas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar Sprendimo 1999/93/EB 2 ir 3 straipsnius bei II ir III priedus reikia suprasti kaip neleidžiančius ūkio subjektams (staliams), kurie neatitinka visų atitikties sertifikavimo sistemos Nr. 1 sąlygų, gaminti duris, į kurias montuojamos atsarginio išėjimo rankenos?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Sprendimo 1999/93/EB 2 ir 3 straipsniai bei II ir III priedai turi privalomąją teisinę galią būtent nuo šio sprendimo įsigaliojimo, neatsižvelgiant į tai, ar Europos standartizacijos komitetas (CEN) priėmė technines normas, ar ne, kiek tai susiję su durų, į kurias montuojamos atsarginio išėjimo rankenos, atitikties atestavimo tvarkos, kurios privalo laikytis gamintojai (staliai), tipu?

3. Ar Sprendimo 1999/93/EB 2 ir 3 straipsniai bei II ir III priedai turi būti laikomi negaliojančiais dėl proporcingumo principo pažeidimo tiek, kiek jie numato pareigą laikytis atitikties sertifikavimo sistemos Nr. 1 sąlygų tam, kad duris su atsarginio išėjimo rankenomis būtų galima pažymėti CE ženklu (pavedant CEN priimti technines normas)“

25. Vykstant rašytiniam procesui savo pastabas pateikė *Carp*, *Ecorad*, Austrijos vyriausybė ir Komisija.

26. 2007 m. sausio 25 d. posėdyje *Carp*, *Ecorad* ir Komisija pateikė žodines pastabas ir atsakė į Teisingumo Teismo klausimus.

IV — Analizė

A — *Pirmasis prejudicinis klausimas*

1. Šalių argumentai

27. *Carp* tvirtina, kad pagal Direktyvą 89/106 statybos produktai, kurie skirti įmontuoti į statinį kaip jo sudedamąją dalį, pavyzdžiui,

durys ir vartai, gali būti pateikiami į rinką tik tuomet, jei jie yra tinkami naudoti pagal paskirtį, jei atitinka esminius aiškinamuosiuose dokumentuose nustatytus reikalavimus ir yra pagaminti laikantis suderintų teisės aktų.

28. *Carp* pabrėžia, kad durys, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, turi būti pagamintos taip, kad jas galima būtų greitai atidaryti į išorę paprasčiausiu rankenos paspaudimu. Jų paskirtis – leisti asmenims greitai išeiti iš patalpos pavojaus atveju. Todėl jos skiriasi nuo priešgaisrinių ir priešdūminių durų, kurios atsparios ugniai. Pastarosios durys skirtos neleisti ugniai ar dūmams plisti iš vienos patalpos į kitą. Tačiau *Carp* laikosi nuomonės, kad Sprendime 1999/93 reikalaujama, jog durų ir vartų (su rankenomis ar be jų) ir pačių rankenų atitiktį atestuotų sertifikavimo įstaiga.

29. *Ecorad* tvirtina, jog iš Direktyvos 89/106 II priedo 2 punkto ir iš Sprendimo 1999/93 aišku, kad tokių durų, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos ir apie kurias kalbama šioje byloje, atveju taikytina atitikties atestavimo sistema yra sistema Nr. 1.

30. Austrijos vyriausybė teigia, kad Sprendimo 1999/93 2 straipsnis kartu su jo II priedu susiję su durimis, vartais ir langais, skirtais ugnies ir (arba) dūmų plitimui riboti, taip pat su durimis, vartais ir langais avariniuose keliuose (išėjimuose), taip pat su pastato įtaisais, skirtais ugnies ir (arba) dūmų plitimui riboti arba pastato įtaisais, skirtais naudoti avariniuose keliuose (išėjimuose), tačiau jis neapima durų, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, ar pačių rankenų. Durys, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, iš tiesų nėra tas pats, kas priešgaisrinės durys. Be to, durims, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, taikytini darnieji standartai dar nepriimti; todėl tokias duris gali gaminti ir sistemos Nr. 1 reikalavimų neatitinkantys gamintojai.

31. Komisija pažymi, kad Direktyva 89/106 ir Sprendimas 1999/93 susiję su statybos produktais, o ne tokių produktų gamintojais ar montuotojais; be to, būtent statybos produktai privalo atitikti esminius saugos reikalavimus. Sistema Nr. 1 susijusi su produktu, o ne jo gamintoju, nes ji liudija, ar produktas gali būti naudojamas pagal jo pagaminimo paskirtį, o ne tai, ar gamintojas yra tinkamas gaminti tokius produktus. Be to, Direktyva 89/106 ir Sprendimas 1999/93 netaikomi aplinkybėmis, kurios yra pagrindinės bylos dalykas, nes toje byloje nėra tarptautinio elemento. Nėra jokių durų, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, techninių specifikacijų, kurios nustatytų esminius reikalavimus, nei darniųjų standartų, Europos techninių liudijimų ar nacionalinių taisyklių, kurios būtų pateiktos Komisijai. Suderinta norma EN 1125 „Tech-

ninis pastato įrengimas. Atsarginio išėjimo įtaisai, valdomi horizontaliu strypu. Reikalavimai ir bandymo metodai" buvo patvirtinta tik atsarginio išėjimo rankenoms (Komisijos komunikatas, parengtas įgyvendinant 1988 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvą 89/106/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su statybos produktais, derinimo) [7].

konkrečių objektų atžvilgiu, įskaitant statybos produktus, kuriuos gamintojas privalo gaminti ir kuriems jis taip pat privalo taikyti atitikties atestavimo tvarką. Dviejų minėtų teisės aktų nuostatos skirtos reglamentuoti santykius tarp gamintojų ir valstybių narių konkrečių techninių ir fizinių statybos produktų savybių atžvilgiu [8].

2. Generalinės advokatės vertinimas

32. Prieš pradėdama pirmojo prejudicinio klausimo analizę, turiu preliminariai pažymėti, kad Komisijos tvirtinimai, jog Direktyva 89/106 ir Sprendimas 1999/93 susiję su statybos produktais, o ne su tų produktų gamintojais ar montuotojais, nes būtent patys statybos produktai privalo atitikti esminius saugos reikalavimus, yra nepagrįsti. Direktyva 89/106 ir Sprendimas 1999/93 – tai teisės aktai. Teisės aktai reglamentuoja santykius tarp teisės subjektų (asmenų), o ne santykius tarp teisės objektų. Jie gali reglamentuoti tokių subjektų santykius tokių

33. Prieš atsakant į pirmąjį prejudicinį klausimą, būtina pažymėti, kad vadinamosios „naujojo požiūrio" („new approach") direktyvos [9], prie kurių priskirtina ir Direktyva 89/106, išsamiai neišvardija visų su konkretaus produkto sauga susijusių reikalavimų [10], o bendrai nustato, pavyzdžiui, vartotojų apsaugos srityje, būtiniausius saugos

7 — OL C 319, p. 1.

8 — Doktrinoje laikomasi nuomonės, kad teisė reglamentuoja santykius tarp teisės subjektų, o ne tarp teisės objektų. Skirtumas tarp teisės subjektų ir objektų yra aiškesnis daiktinėje teisėje. Palyginimui galima būtų panaudoti daiktinės teisės apibrėžtį, kurią siūlo slovėnų teisės teoretikas prof. Juhart. Prof. Juhart teigimu, teisinių santykių požiūriu daiktinė teisė reglamentuoja nuosavybės ir disponavimo daiktais santykius (žr. M. Juhart., M. Tratnik, R. Vrenčur. „Stvarno pravo", Ljubljana, 2007, p. 39). Panašios nuomonės laikosi prof. Larenz ir Wolf, kurie tvirtina, kad daiktinė teisė reglamentuoja asmens teises į daiktus (K. Larenz, M. Wolf. „Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts", 9-asis leidimas, Miunchenas 2004, p. 12).

9 — Dėl „naujojo požiūrio" direktyvų apžvalgos žr. tokius straipsnius: T. Klindt. „Der „new approach" im Produktsrecht des europäischen Binnenmarkts: Vermutungswirkung technischer Normung", EuZW 5/2002, p. 133–136, D. Langner. „Technische Vorschriften und Normen", M. Dauses (red.): „Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts", 1 dalis, Miunchenas 2004, 55–105 punktai.

10 — H.-C. Röhl., Y. Schreiber, „Konformitätsbewertung in Deutschland", Konstancas, 2006, http://www.ub.uni-konstanz.de/kops/volltexte/2006/1933/, p. 49.

reikalavimus, kuriuos privalo atitikti konkretus produktas [11].

34. Direktyvos 89/106 struktūra skiriasi nuo kitų „naujojo požiūrio" direktyvų visų pirma tuo, kad joje tik nustatomos procedūros. Esminiai reikalavimai [12] statybos produktams sukonkretinti aiškinamuosiuose dokumentuose ir tais dokumentais pagrįstuose darniuosiuose standartuose arba Europos techninio liudijimo gairėse [13]. Taip pat reikėtų pažymėti, kad Direktyva 89/106 skiriasi nuo daugumos kitų „naujojo požiūrio" direktyvų tuo, jog pagal šią direktyvą nustatyti darnieji standartai valstybėms narėms tampa privalomi po jų paskelbimo ir pasibaigus pereinamajam laikotarpiui [14]. Doktrinoje nurodoma, kad Direktyva 89/106 turi būti taikoma tik laipsniškai, paskelbus atskirų produktų ar jų grupių darniuosius standartus. Kol tokios taisyklės įsigalios, taikomi atitinkami nacionalinės teisės aktai [15]. Todėl neįmanoma nagrinėti Sprendime 1999/93 nustatytos statybos produktų atitikties atestavimo procedūros, pirmiau trumpai neapibūdinus Bendrijos techninių nuostatų.

35. Kai gamintojas pirmą kartą pateikia produktą į rinką, tam produktui taikomi visi Bendrijos teisės aktai dėl laisvo prekių judėjimo bendrojoje rinkoje [16]. Tie teisės aktai konkrečiai reglamentuoja tris sektorius, t. y. techninius standartus ir nuostatas, patekimą į rinką ir rinkos priežiūrą [17]. Jie taip pat apima produktų techninės saugos nuostatas [18].

36. Gamintojas, gaminantis produktus, kurie turi būti pateikti į rinką, gali pasirinkti vieną iš dviejų metodų užtikrinti, kad jo produktai

11 — T. Klindt. „Der „new approach" im Produktsrecht des europäischen Binnenmarkts: Vermutungswirkung technischer Normung", p. 134.

12 — Generalinis advokatas Mazák savo išvadoje byloje C-254/05 tvirtina, kad pagrindinė „naujojo požiūrio" direktyvų prieduose išvardytų esminių reikalavimų ypatybė yra ta, kad jie apibrėžia siekiamus tikslus arba šalintinas grėsmes, tačiau tiksliai neapibrėžia arba nenumato techninių sprendimų tam pasiekti (2007 m. vasario 8 d. išvados byloje *Komisija prieš Belgiją* (nagrinėjama Teisme) 33 punktą).

13 — Langner. „Technische Vorschriften und Normen", 69 punktas.

14 — Generalinio advokato Mazák išvada byloje *Komisija prieš Belgiją* (minėta 12 išnašoje, 35 punktas).

15 — Langner. „Technische Vorschriften und Normen", 69 punktas.

16 — T. Klindt. „Der „new approach" im Produktsrecht des europäischen Binnenmarkts: Vermutungswirkung technischer Normung", p. 133.

17 — Röhl ir Schreiber. „Konformitätsbewertung in Deutschland", p. 49. Autoriai pažymi, kad, kalbant apie techninius standartus, reikalavimai, kuriuos turi atitikti produktas, suformuluoti abstrakčiai. Bet kurio produkto patekimas į rinką reguliuojamas tame sektoriuje, o su nagrinėjamu produktu susijusi galima rizika reguliuojama rinkos priežiūros sektoriuje.

18 — T. Klindt. „Spielzeugleuchten" an der Schnittstelle zwischen Niederspannungs-Richtlinie, Spielzeug-Richtlinie und technischer Normung", EuzW 14/1998, p. 426. Autorius mano, kad tų standartų tikslas – prevencinė vartotojų ir naudotojų apsauga.

atitiktų techninius ir fizinius techninių nuostatų reikalavimus. Iš esmės, vadovaujantis pirmuoju metodu, produktai gali būti gaminami pagal techninius standartus [19], o vadovaujantis antruoju metodu jie gali būti gaminami taip, kad patys produktai atitiktų konkrečiose nuostatose, [20] visų pirma techninio derinimo direktyvų prieduose, nustatytus esminius reikalavimus. Tačiau tai netaikoma, jei standartai yra privalomojo pobūdžio.

37. Jei produktai gaminami pagal suderintus techninius standartus, galioja atitikties techninėms ir fizinėms charakteristikoms prielaida, kaip numatyta techniniuose teisės aktuose ir visų pirma techninio derinimo direktyvose. Kilus ginčui, pareiga įrodyti, kad produktas neatitinka tų charakteristikų, tenka skundo pateikėjui, [21] o ne gamintojui.

38. Šioje byloje neginčijama, kaip nurodo Komisija ir *Carp*, kad darnieji standartai durims, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, dar netaikomi. 2006 m. vasario 3 d., remdamasis Komisijos suteiktu įgaliojimu [22], CEN [23] priėmė darnųjį standartą EN [24] 14351-1:2006, kuriame išvardijami esminiai reikalavimai durims, vartams, langams, langinėms ir žaliuzėms. Tas darnusis standartas įsigalios 2009 m. sausio 1 dieną. Vadovaujantis bendruoju teisės principu *tempus regit actum*, tas standartas negali būti šioje byloje taikytinu teisės aktu. Tei-

19 — 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/34/EB, nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką (OL L 204, p. 37), 1 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „standartas" – pripažintos standartizacijos institucijos priimta daugkartiniam ar nuolatiniam taikymui skirta techninė specifikacija, kurios reikalavimų atitiktis nėra privaloma. Tie standartai skirstomi į tarptautinius, Europos ir nacionalinius standartus.

20 — F. Aubry-Caillaud. „La libre circulation des marchandises: nouvelle approche et normalisation européenne", Paryžius, 1998, p. 216. Autorius pažymi, kad abiem atvejais produktas turi atitikti privalomas taisykles.

21 — Doktrinoje laikomasi nuomonės, kad darniųjų standartų taikymas nėra privalomas. Kilus ginčui įrodinėjimo pareiga tenka gamintojui. Jei tas gamintojas, gamindamas savo produktus, nesilaiko darniųjų standartų, jis privalo įrodyti, kad jo produktas atitinka direktyvų nustatytus esminius reikalavimus. Dėl šios priežasties doktrinoje bylos šalims patariama visų pirma išsiaiškinti, ar konkrečiam produktui yra nustatyti darnieji standartai. Tačiau jei darnieji standartai iš tiesų egzistuoja, vis dar būtina nustatyti, ar darnieji standartai atitinka visus direktyvos nustatytus reikalavimus. Tokių įrodymų pateikia atitikties kontrolės metodas (L. Dubois, C. Blumann. „Droit matériel de l'Union européenne", 3-asis leidimas, Paryžius 2004, p. 290; Langner. „Technische Vorschriften und Normen", 44 punktas; Röhl, Schreiber. „Konformitätsbewertung in Deutschland", p. 49–50).

22 — Mandate M/101 to *CEN/Cenelec* concerning the Execution of Standardisation Work for Harmonized Standards on Doors, Windows, Shutters and Related Building Hardware.

23 — CEN – tai Europos standartizacijos komiteto (*Comité européen de normalisation*) santrumpa. Šios institucijos būstinė yra Briuselyje. Tai – ne pelno organizacija, veikianti pagal Belgijos teisę. CEN 1961 m. įsteigė nacionalinės institucijos, atsakingos už standartų derinimą EEB ir ELPA valstybėse narėse.

24 — EN – tai „European Norm" santrumpa.

singumo Teismo praktika leidžia nukrypti nuo principo *tempus regit actum* konkrečiai techninių reglamentų [25] srityje. Sprendime *Unilever* [26] Teisingumo Teismas pripažino, kad civilinėse bylose, kuriose nagrinėjamas ginčas tarp dviejų šalių dėl sutartinių teisių ir pareigų, nacionalinis teismas turi atsisakyti taikyti nacionalinį techninį reglamentą, priimtą tuo laikotarpiu, kai tokį priėmimą reikalaujama atidėti pagal 1989 m. kovo 28 d. Tarybos direktyvos 83/189/EEB, nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką (OL L 109, p. 8), iš dalies pakeistos 1994 m. kovo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/10/EB (OL L 100, p. 30), (toliau – Direktyva 83/189), 9 straipsnį.

39. Tačiau reikia pabrėžti, kad sprendimas *Unilever Italia* buvo susijęs su techninėmis taisyklėmis. Be to, Teisingumo Teismas tame sprendime aiškiai pažymėjo, kad byla nebuvo susijusi su direktyvos, suteikusios teises privatiems asmenims, neperkėlimu į nacionalinę teisę per nustatytą laikotarpį. Sprendimas *Unilever Italia* buvo susijęs su tuo, kad Direktyva 83/189 niekaip neapibrėžė teisės normos, kuria remiantis nacionalinis teismas turėjo išnagrinėti jam perduotą bylą, materialinio turinio. Ta direktyva nesuteikė privatiems asmenims nei teisių, nei pareigų [27]. Nacionalinės teisės aktas – Italijos įstatymas Nr. 313, iš tiesų akivaizdžiai pažeidė Direktyvos 83/189 procedūrines nuostatas, kuriose nurodomas laikotarpis, per kurį valstybės narės negali priimti panašaus pobūdžio nuostatų.

40. Atsižvelgiant į tai, kad darnieji standartai durims, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, dar netaikomi, būtina, taikant specialią atestavimo procedūrą, išsiaiškinti, ar tos durys atitinka Direktyvos 89/106 I priede nustatytus esminius reikalavimus. Tačiau Direktyva 89/106 išsamiai ir visapusiškai nereglamentuoja sertifikavimo procedūrų ar atitikties atestavimo procedūrų. Remdamasi Direktyvos 89/106 20 straipsniu, Komisija kartu su Nuolatiniu statybos komitetu turi nustatyti kiekvienam statybos produktui tinkamiausią atitikties atestavimo metodą [28]. Direktyvos 89/106

25 — Direktyvos 98/34/EB 1 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad „techninis reglamentas" – techninės specifikacijos ir kiti reikalavimai, įskaitant atitinkamas administracines nuostatas, kurių būtina laikytis *de jure* ir *de facto* parduodant ar naudojant valstybėje narėje ar didesnėje jos teritorijoje, taip pat valstybių narių įstatymai ir kiti teisės aktai, išskyrus nurodytus 10 straipsnyje, draudžiantys gaminį gaminti, įvežti, parduoti ar naudoti.

26 — 2000 m. rugsėjo 26 d. Sprendimas (C-443/98, Rink. p. I-7535). Pagrindinėje byloje Italijos teisme nagrinėjamas civilinis ieškinys buvo susijęs su *Central Food* ir *Unilever Italia* ginču. 1998 m. rugsėjo 29 d. *Unilever Italia* pagal *Central Food* užsakymą pristatė 648 litrus alyvų aliejaus. 1998 m. rugsėjo 30 d. patikrinusi prekes, *Central Food* nustatė esminį trūkumą ir pranešė *Unilever Italia*, kad aliejus nepažymėtas pagal Italijos teisės aktų, konkrečiai – Įstatymo Nr. 313/98, paskelbto 1998 m. rugpjūčio 29 d. *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana* ir įsigaliojusio kitą dieną, reikalavimus. Todėl *Central Food* atsisakė sumokėti ir pareikalavo *Unilever Italia* atsiimti aliejų iš jos sandėlių.

27 — Sprendimas *Unilever Italia* (minėtas 26 išnašoje, 51 punktas).

28 — Langner. „Technische Vorschriften und Normen", 73 punktas.

III priede nustatomi tik atitikties vertinimo metodai [29], kuriuos vėliau galima tarpusavyje derinti, siekiant apibrėžti konkretaus produkto atitikties atestavimo modulius. Direktyvos 89/106 III priedo 2 punkte nustatomi įvairūs atitikties atestavimo moduliai, pateikiant įvairius atitikties kontrolės metodų derinius. Tačiau tie moduliai nėra privalomi *per se* [30], priimdama sprendimą dėl statybos produktų atitikties atestavimo, Komisija iš tiesų gali nustatyti įvairius atitikties atestavimo procedūrų derinius. Paprastai Komisijos sprendimas dėl atitikties atestavimo procedūros ar procedūrų pasirinkimo priimamas kartu su sprendimu, kuriuo suteikiamas įgaliojimas dėl darniųjų standartų [31].

41. Tarybos sprendime 90/683/EEB [32] nustatyta, kad pramonės produktai, kuriems taikomos techninio derinimo direktyvos, gali būti pateikiami į rinką tik tuomet, jei jie turi CE ženklą.

42. Tas sprendimas buvo panaikintas ir vietoj jo priimtas Sprendimas 93/465/EEB, [33] kuriame yra panašios nuostatos dėl CE ženklo [34]. Remiantis Tarybos sprendimu 93/465/EEB, pagrindinis atitikties įvertinimo procedūros tikslas – leisti valdžios institucijoms užtikrinti, kad į rinką pateikti gaminiai atitiktų direktyvų nuostatose išdėstytus reikalavimus, ypač susijusius su naudotojų ir vartotojų sveikata ir sauga [35]. Tos nuostatos iš esmės yra pateiktos direktyvų prieduose, kuriuose nustatomi esminiai reikalavimai, ir tie reikalavimai yra privalomi [36]. Sprendime 93/465/EEB nustatoma bendra taisyklė, kad produktas turi pereiti du atitikties vertinimo etapus: projektavimo ir

29 — Direktyvos 89/106 III priedo 1 punkte nustatomi atitikties kontrolės metodai. Jie yra tokie: pradinis produkto tipo bandymas, kurį atlieka gamintojas arba patvirtintoji institucija; bandinių, paimtų gamykloje, tyrimas pagal gamintojo arba patvirtintosios institucijos numatytą bandymų planą; bandinių, paimtų gamykloje, auditas-tyrimas atviroje rinkoje arba statybvietėje, kurį atlieka gamintojas arba patvirtintoji institucija; tyrimas bandinių, atrinktų iš paruoštos išgabenti produktų partijos, arba iš jau išgabentų produktų, kurį atlieka gamintojas arba patvirtintoji institucija; gamyklos produkcijos kontrolė; pradinė gamyklos inspekcija ir gamyklos produkcijos kontrolė, kurią atlieka patvirtintoji institucija.

30 — Langner. „Technische Vorschriften und Normen", 73 punktas.

31 — Langner. „Technische Vorschriften und Normen", 73 punktas.

32 — 1990 m. gruodžio 13 d. Tarybos sprendimas 90/683/EEB dėl įvairių atitikties vertinimo procedūros etapų modulių, skirtų naudoti techninio derinimo direktyvose (OL L 380, p. 13).

33 — 1993 m. liepos 22 d. Tarybos sprendimas 93/465/EEB dėl modulių, taikomų įvairiuose atitikties įvertinimo procedūrų etapuose, ir atitikties ženklo „CE" žymėjimo ir naudojimo taisyklių, skirtų naudoti techninio derinimo direktyvose (OL L 220, p. 23).

34 — Prancūzų doktrinoje analizuojant pagal Prancūzijos teisę skiriamas sankcijas teigiama, kad tais atvejais, kai CE ženklas yra privalomas, produktų, neturinčių CE ženklo, pateikimas į rinką yra baudžiamasis nusikaltimas (*Inforeg*: „Le marquage CE: cahier pratique", „Cahiers de droit de l'entreprise", 1/2006, p. 79(81)).

35 — Tarybos sprendimo 93/465/EEB I priedo (Bendrosios rekomendacijos) A dalies a punktas.

36 — Generalinis advokatas Mazák pažymi, kad, priešingai nei techninės specifikacijos, esminiai reikalavimai yra privalomi (12 išnašoje minėtos išvados byloje *Komisija prieš Belgiją* 33 punktas).

gamybos, ir gali būti pateikiamas į rinką tik tuomet, jei abiejų etapų rezultatai yra teigiami [37]. Todėl galima kalbėti apie privalomas atitikties vertinimo procedūras.

43. Iš Direktyvos 89/106 2 straipsnio 1 dalies aišku, kad statybos produktai gali būti pateikiami į rinką tik, jei jie atitinka esminius reikalavimus. Tačiau iš direktyvos 4 straipsnio 6 dalies, skaitomos kartu su jos 4 straipsnio 2 dalimi, galima spręsti, kad CE ženklas, kuriuo pažymėtas statybos produktas, reiškia, kad produktas atitinka esminius reikalavimus. Todėl doktrinoje laikomasi nuomonės, kad ir statybos produktai gali būti pateikiami į rinką tik tuomet, jei jie turi CE ženklą [38]. CE ženklas rodo, kad produktas gali būti teisėtai pateiktas į Bendrijos rinką [39].

44. Sprendimas 1999/93 pateikia atsakymą į klausimą, ar konkretus statybos produktas atitinka Direktyvos 89/106 I priede nustatytus esminius reikalavimus. Remiantis to sprendimo 2 straipsniu, durų ar vartų (su susijusiais įtaisais arba be jų), naudojamų ugnies ir (arba) dūmų plitimui riboti bei avariniuose keliuose, atitiktis atestuojama taikant tvarką, pagal kurią, be gamintojo naudojamos gamyklos produkcijos kontrolės sistemos, patvirtinta sertifikavimo įstaiga dalyvauja atestuojant ar prižiūrint produkcijos kontrolę ar patį produktą. Sprendimo 1999/93 III priede durų su susijusiais įtaisais, naudojamų ugnies ir (arba) dūmų plitimui riboti bei avariniuose keliuose, atitikties atestavimui aiškiai nurodoma sistema Nr. 1.

45. Galiausiai belieka nustatyti, ar durys, į kurias montuojamos atsarginio išėjimo rankenos, yra durys ir vartai su susijusiais įtaisais, naudojami ugnies ir (arba) dūmų plitimui riboti bei avariniuose keliuose, kaip nustatyta Sprendimo 1999/93 II ir III prieduose.

46. Per posėdį Teisingumo Teisme *Ecorad* ir *Carp*, atsakydamos į Teisingumo Teismo klausimą, paaiškino, kad nagrinėjamos durys su atsarginio išėjimo rankenomis – tai sudėtinis produktas, kurį sudaro durys ir atsarginio išėjimo rankena. Produkto paskirtis – palengvinti greitą pastatų evakavimą. *Carp* ir *Ecorad* taip pat paaiškino, kad nuo 2003 m. atsarginio išėjimo rankenos taip pat turi turėti savo CE ženklą. Atsakydamos į konkretų Teisingumo Teismo klausimą,

37 — Tarybos sprendimo 93/465/EEB I priedo (Bendrosios rekomendacijos) A dalies a, b ir c punktai.

38 — G. Rocco. „L'etichettatura dei prodotti in commercio, Santarcangelo di Romagne", 2006, p. 132.

39 — K. Finke. „Die europäische technische Normung", C. Reichel, H. Schneider, H. Weyer (red.), „Beiträge zum deutschen und europäischen Energierecht: Festschrift für Professor Dr. jur. Jürgen F. Baur zum 60. Geburtstag", Baden Badenas, 1998, p. 141 (147); Aubry-Caillaud. „La libre circulation des marchandises nouvelle approche et normalisation européenne", p. 218.

Carp ir Komisija pridūrė (ir *Ecorad* neginčijo jų teiginių), kad durys, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, turi turėti CE ženklą kaip vienas vienetas, kitaip tariant, kaip visas produktas, kuris naudojamas kaip išorės durys [40] avariniuose keliuose arba netgi kaip avarinio išėjimo iš pastato durys.

47. Ypač svarbus priskiriant duris, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, avariniuose keliuose įrengiamoms durims su rankenomis Sprendimo 1999/93 prasme yra *Carp* ir *Ecorad* per posėdį pateiktas argumentas, kad parduodamos durys, t. y. durys, kurios yra pagrindinės bylos dalykas, skirtos naudoti kaip išorės durys, siekiant palengvinti greitą patalpų evakavimą. Šiuo atžvilgiu taip pat kažkiek reikšmės turi *Ecorad* per posėdį pateiktas argumentas, kad durys taip pat naudojamos kaip avarinio išėjimo durys. Šioje byloje pakanka to, kad nagrinėjamos durys, kurias pagamino *Carp* ir kurias ketinta įrengti kaip išorės duris, siekiant palengvinti greitą patalpų evakavimą, gali būti priskirtos bendrai durų su susijusiais įtaisais, naudojamų avariniuose keliuose, kategorijai Sprendimo 1999/93 II ir III priedų prasme.

40 — Išorės durys – tai pastato išėjimuose įrengtos durys.

48. Todėl siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą atsakyti taip, kad Sprendimo 1999/93 2 ir 3 straipsnius bei jo II ir III priedai turi būti suprantami kaip neleidžiantys pateikti į rinką pagal atitikties atestavimo sistemą Nr. 1 nesertifikuotų išėjimo durų, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos.

B — *Antrasis prejudicinis klausimas*

1. Šalių argumentai

49. *Carp* tvirtina, kad Sprendimas 1999/93 skirtas tik valstybėms narėms ir nesukelia jokių privalomų pasekmių santykiuose tarp privačių asmenų, nes pagal EB 249 straipsnį sprendimas yra privalomas tik tiems, kam jis skirtas. Priimdama tą sprendimą, Komisija paprasčiausiai įvykdė savo pareigą nustatyti įvairių kategorijų durų atitikties atestavimo sistemas pagal Direktyvą 89/106 ir tame sprendime apibrėžė produktų ar jų grupės atitikties atestavimo procedūrą pagal Direktyvos 89/106 reikalavimus. Komisija suteikia CEN įgaliojimą nustatyti techninius standartus ir CEN, remdamasis tais standartais,

techninėmis specifikacijomis apibrėžia esminius reikalavimus konkrečiam produktui ir kartu nustato atitikties atestavimo procedūrą. Priėmus darnųjį standartą, valstybės narės jį perkelia į savo teisines sistemas. Tik perkėlus darnųjį standartą į nacionalinę teisę techniniai reikalavimai tampa privalomi gamintojams.

50. *Ecorad* pabrėžia, kad patvirtindama Sprendimą 1999/93 Komisija įgyvendino Direktyvos 89/106 13 straipsnio 4 dalį. Be to, kalbant apie sprendimo pasekmes, *Ecorad*, remdamasi EB 249 straipsniu, ginčija, kad sprendimas turi privalomąją galią ir yra visas privalomas tiems, kam jis skirtas. Valstybėms narėms skirtas sprendimas iš dalies prilygsta direktyvai, nes juo reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi aiškių ir apibrėžtų veiksmų ir perkeltų sprendimą į savo nacionalinę teisę. Tačiau jei sprendime yra tiesiogiai taikomų nuostatų, jos nacionalinėje teisėje veikia tiesiogiai.

51. *Ecorad* teigimu, Sprendimas 1999/93 buvo priimtas siekiant nustatyti techninį standartą, kuris gali turėti įtakos privačių asmenų teisėms. Tas sprendimas apibrėžė produktų grupės atitikties atestavimo procedūrą. Aišku, kad priėmus tą sprendimą valstybės narės privalo perkelti darnųjį standartą į savo nacionalinę teisę; tačiau Sprendimas 1999/93 jau sukelia pasekmes. Asmenims skirti sprendimai tiesiogiai taikomi *per se* ir tiesiogiai veikia valstybėse narėse. Sprendimas 1999/93 yra privalomas ir tiesiogiai taikomas Italijos rinkoje veikiantiems gamintojams.

52. Austrijos vyriausybė mano, kad į antrąjį klausimą nebūtina atsakyti.

53. Komisija laikosi nuomonės, kad Sprendimo 1999/93 2 straipsnis ir jo II priedas turi būti taikomi tuomet, jei egzistuoja techninės specifikacijos Direktyvos 89/106 prasme. Tačiau ji mano, kad Sprendimo 1999/93 3 straipsnis ir III priedas netaikomi nesant darniųjų standartų. Per posėdį Teisingumo Teisme Komisija taip pat paaiškino, kad Sprendimas 1999/93 nesukelia privalomų pasekmių santykiuose tarp privačių asmenų. Pastarieji gali remtis teismuose tik nacionalinio įstatymo, kuriuo tas sprendimas perkeliamas į nacionalinę teisę, nuostatomis.

2. Generalinės advokatės vertinimas

54. Visų pirma reikia pažymėti, kad praktiškai Komisijos sprendimas dėl atitikties verti-

nimo metodo ar metodų pasirinkimo yra priimtas, ir jis priimtas kartu su sprendimu, suteikiančiu įgaliojimą dėl standartų [41] ir yra skirtas valstybėms narėms.

55. EB 249 straipsnyje pateiktas tipinių Bendrijos teisės aktų sąrašas [42]. Pagal 249 straipsnio ketvirtąją pastraipą, sprendimas yra privalomas visas tiems, kam jis skirtas. Tame straipsnyje apibrėžiamos sprendimo teisinės pasekmės, bet ne jo teisinis pobūdis. Dėl šios priežasties klausimas, kuriuo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar Sprendimo 1999/93 2 ir 3 straipsniai bei jo II ir III priedai turi privalomąją teisinę galią, turi būti suprantamas kaip klausimas, kuriuo teiraujamasi, ar tas sprendimas veikia tiesiogiai. Atsižvelgiant į trečiąjį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą, antrojo klausimo negalima aiškinti *a contrario* kaip tokio, kuriuo siekiama išsiaiškinti, ar sprendimas galioja. Todėl reikia apsvarstyti, ar Sprendimas 1999/93, kuris yra skirtas visoms valstybėms narėms, veikia tiesiogiai ir ar tas veikimas yra horizontalus, ar vertikalus.

56. Teisės aktų tiesioginio veikimo srityje Bendrijos teisėje skiriamas visiškas tiesioginis veikimas ir dalinis tiesioginis veikimas. Visiškas tiesioginis veikimas reiškia, kad Bendrijos teisės aktas sukuria teises santykiuose tarp privačių asmenų (*horizontalus tiesioginis veikimas*), teises santykiuose tarp privataus asmens ir valstybės (*vertikalus tiesioginis veikimas „aukštyn“*) ir valstybės teises santykiuose tarp valstybės ir privataus asmens (*vertikalus tiesioginis veikimas „žemyn“*). Dalinis tiesioginis veikimas tik sukuria teises privačiam asmeniui santykiuose su valstybe (*vertikalus tiesioginis veikimas „aukštyn“*) [43].

57. Pagal EB 249 straipsnį sprendimo adresatai gali būti privatūs asmenys arba kai kurios ar visos valstybės narės [44].

58. Jei sprendimas skirtas konkretiems asmenims, tuomet sprendimas, priimtas pagal EB 249 straipsnio ketvirtąją pastraipą, prilygsta administraciniam aktui [45]. Būtent todėl doktrinoje teigiama, kad konkretiems asme-

41 — Langner. „Technische Vorschriften und Normen“, 73 punktas.

42 — G. Schmidt, žr. von der Groeben ir Schwarze, EB 249 straipsnis, 15 ir 16 punktai.

43 — J.-L. Sauron. „L'application du droit de l'Union européenne en France“, 2-asis leidimas, Paryžius 2000, p. 39 ir 40. Autorius tvirtina, kad tam tikromis sąlygomis direktyvų ir sprendimų tiesioginis veikimas yra tik vertikalus „į viršų“.

44 — Opermann T., „Europarecht“, 3 leidimas, Miunchenas, 2005, p. 169; Fischer H. G., „Europarecht“, 3 leidimas, Miunchenas, 2001, p. 79; T. Öhlinger, M. Potacs. „Gemeinschaftsrecht und staatliches Recht“, 3-asis papildytas leidimas, Viena, 2006, p. 12; C. Blumann, L. Dubois. „Droit institutionnel de l'Union européenne“, 2-asis. leidimas, Paryžius, 2005, p. 416; R. Greaves. „The nature and Binding Effect of Decisions under Article 189 EC, European Law Review“, 21 (1996), p. 3 (3 ir 4); U. Mager. „Die staatengerichtete Entscheidung als supranationale Handlungsform, Europarecht“, 36 (2001), p. 661 (663).

45 — Tai taikoma tik toms teisinėms sistemoms, kuriose administraciniai aktai yra individualūs teisės aktai, pavyzdžiui, taip yra Vokietijoje, Austrijoje ir Slovėnijoje (žr. H.-J. Schütz, T. Bruha, D. Köni. „Casebook Europarecht“, Miunchenas, 2004, p. 156).

nims skirtas sprendimas yra individualus teisės aktas [46], nesukeliantis bendrų ir abstrakčių pasekmių [47]. Kadangi vienam ar daugiau konkrečių asmenų skirtu sprendimu nereikalaujama, kad valstybės narės priimtų vidaus teisės aktą, kuriuo perkeltų to sprendimo turinį į nacionalinę teisę, jis gali veikti tiesiogiai santykiuose tarp sprendimo adresatų ir valstybės narės [48], o sprendimo adresatas gali remtis tokiu tiesioginiu veikimu nacionaliniuose teismuose [49].

59. Visoms valstybėms narėms skirtas sprendimas yra bendro taikymo aktas jo pasekmių požiūriu [50]. Sprendimo 1999/93 turinys labiau panašus į direktyvos, o ne į kolektyvinio sprendimo [51], reglamentuojančio individualius santykius [52], turinį.

60. Jei institucijų priimto sprendimo tikslas – suderinti Bendrijos teisės taikymą, tas sprendimas paprastai skiriamas visoms valstybėms narėms. Tokio sprendimo poveikis

46 — Blumann, Dubois. „Droit institutionnel de l'Union européenne", p. 419.

47 — K. Lenaerts, P. van Nuffel ir R. Bray. „Constitutional Law of the European Union", 2-asis leidimas, Londonas, 2006, p. 780 ir 781; Sean van Raepenbusch. „Droit institutionnel de l'Union européenne", 4-asis leidimas, Briuselis, 2005, p. 373. Pastarasis autorius pažymi, kad dažnai sunku atskirti norminį teisės aktą nuo visoms valstybėms narėms skirto kolektyvinio sprendimo. Vokiečių doktrinoje laikomasi nuomonės, kad, panaudojant sprendimą, EB 249 straipsnio ketvirtoji pastraipa leidžia Bendrijos institucijoms ir įstaigoms priimti teisės aktą, kuris reglamentuotų individualius atvejus ir turėtų privalomąją galią (Schütz, Bruha ir König. „Casebook Europarecht", p. 156).

48 — Schütz, Bruha, König. „Casebook Europarecht", p. 167, ir G. Schmidt leidinyje „von der Groeben ir Schwarz", EB 249 straipsnis, 46 punktas.

49 — J.-P. Jacqué. „Droit institutionnel de l'Union européenne", 3-asis leidimas, Paryžius, 2004, p. 575.

50 — Doktrinoje laikomasi nuomonės, kad visoms valstybėms narėms skirti sprendimai yra „kvazinorminiai teisės aktai", nes iš esmės juose nustatomi valstybėms narėms skirti įpareigojimai visos visuomenės, o ne konkrečių asmenų atžvilgiu (žr. Greaves. „The nature and Binding Effect of Decisions under Article 189 EC", p. 4 ir 10). Tačiau kita doktrinoje pateikiama nuomonė yra ta, kad valstybėms narėms skirtų sprendimų horizontalus veikimas dėl jų panašumo į direktyvas netaikomas santykiuose tarp asmenų (Jacqué. „Droit institutionnel de l'Union européenne", p. 575). Vokiečių doktrinoje taip pat manoma, kad, kaip ir direktyvų atveju, tiesioginio ir privalomo vertikalaus veikimo privačių asmenų atžvilgiu apribojimai taip pat taikomi valstybėms narėms skirtiems sprendimams (M. Vogt. „Die Rechtsform der Entscheidung als Mittel abstrakt genereller Steuerung", (red.) E. Schmidt-Assmann, B. Schöndorf. „Der Europäische Verwaltungsverbund", Tiubingenas, 2005, p. 232).

51 — Kolektyvinis sprendimas skirtas keliems adresatams, tačiau iš tiesų tai yra individualių sprendimų derinys (1962 m. lapkričio 20 d. generalinio advokato Lagrange išvada byloje *Confédération nationale des producteurs de fruits et légumes ir kt. prieš Tarybą*, kurioje buvo priimtas 1962 m. gruodžio 14 d. Sprendimas, 16/62 ir 17/62, Rink. p. 930). Šiuo požiūriu įdomu palyginti kolektyvinio sprendimo apibrėžtį Slovėnijos teisės sistemoje. Šiuo atžvilgiu Slovėnijos įstatymo dėl bendros administracinės procedūros 217 straipsnio 1 dalyje kolektyvinis sprendimas apibrėžiamas taip: „Jei klausimas susijęs su daugeliu konkrečių asmenų, visų tų asmenų atžvilgiu gali būti priimtas vienas bendras sprendimas; tokie asmenys turi būti išvardyti sprendimo rezoliucinėje dalyje, o motyvai nurodomi motyvuojamojoje dalyje kiekvienam asmeniui atskirai."

52 — Blumann ir Dubois. „Droit institutionnel de l'Union européenne", p. 420. Autoriai pažymi, kad praktikoje Komisijos sprendimai, skirti visoms valstybėms narėms, skelbiami Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje dėl jų „norminio pobūdžio", kitaip tariant, dėl jų visuotinės galios, nors EB 254 straipsnyje jų nereikalaujama skelbti. EB 254 straipsnio lingvistinė analizė rodo, kad *Oficialiajame leidinyje* turi būti skelbiami tik taikant bendro sprendimo procedūrą pagal EB 251 straipsnį priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimai, bet ne visuotinės galios Komisijos sprendimai, skirti visoms valstybėms narėms.

valstybėse narėse yra bendras ir abstraktus [53]. Jei palygintume tai su situacija vidaus teisėje, visoms valstybėms narėms skirtas Bendrijos institucijos sprendimas savo turiniu prilygsta nurodymui, kurį vyriausybė duoda administracijai dėl teisės akto įgyvendinimo. Valstybės narės privalo perkelti tokį sprendimą į nacionalinę teisę. Iš tiesų Sprendimo 1999/93 1 ir 2 straipsniai valstybėms narėms nurodo, kaip turi būti įgyvendinta Direktyva 89/106 durų, langų, langinių, žaliuzių, vartų ir pastatų įtaisų atitikties atestavimo procedūros atžvilgiu. Tačiau kartu tos nuostatos aiškiai ir be išlygų nurodo valstybėms narėms, kaip turi vykti durų, langų, langinių, žaliuzių ir pastatų įtaisų atitikties atestavimo procedūra. Todėl 1 ir 2 straipsnių turinys panašus į direktyvos turinį.

61. Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad „valstybėms narėms skirtų sprendimų atveju jie yra privalomi visoms valstybės sprendimo adresatės institucijoms, įskaitant teismus. Iš to daroma išvada, kad pagal Bendrijos teisės viršenybės principą <...> nacionaliniai teismai privalo netaikyti nacionalinių nuostatų <...> kurių įgyvendinimas gali kliudyti įgyvendinti Bendrijos sprendimą“ [54].

62. Jei yra įvykdyti tam tikri reikalavimai, visoms valstybėms narėms skirti sprendimai veikia tiesiogiai, todėl ir tretieji asmenys gali jais remtis teismuose [55].

53 — U. Mager. „Die staatengerichtete Entscheidung als supranationale Handlungsform“, p. 664. Autorius pažymi, kad dėl tos priežasties visoms valstybėms narėms skirto sprendimo turinys ir direktyvos turinys sutampa. Savo 2004 m. gegužės 25 d. nutartyje *Schmoldt ir kt. prieš Komisiją* (T-264/03, Rink. p. II-1515, 94 punktas) Pirmosios instancijos teismas pripažino, kad 2003 m. balandžio 9 d. Komisijos sprendimas 2003/312/EB dėl standartų, susijusių su termoizoliaciniais produktais, geotekstile, stacionaria gaisro gesinimo įranga ir gipso blokais, nuorodos skelbimo, skirtas visoms valstybėms narėms, yra „visuotinai taikomas“ aktas pagal Tarybos direktyvą 89/106/EEB (OL L 114, p. 50). Tas sprendimas, skirtas visoms valstybėms narėms, buvo patvirtintas pagal Direktyvos 89/106 5 straipsnio 1 dalį, kurioje nurodyta, kad jei, valstybės narės arba Komisijos nuomone, darnieji standartai arba Europos techniniai liudijimai neatitinka direktyvos 2 ir 3 straipsnių nuostatų, ta valstybė narė arba Komisija apie tai praneša komitetui, nurodytam 19 straipsnyje, pateikdama tokios nuomonės priežastis. Komitetas nedelsdamas pareiškia savo nuomonę. Remdamasi komiteto nuomone ir pasitarusi su komitetu, sudarytu pagal Direktyvos 83/189/EEB nuostatas, dėl darniųjų standartų, Komisija informuoja valstybes nares, ar tie standartai arba liudijimai turėtų būti atšaukiami leidiniuose, minimuose 7 straipsnio 3 dalyje. Pirmosios instancijos teismas atmetė ieškinį, nes ieškovas nejrodė, kad jis yra asmeniškai susijęs. 2005 m. rugsėjo 16 d. Nutartimi (*Schmoldt ir kt. prieš Komisiją*, C-342/04 P, nepaskelbta Rinkinyje) Teisingumo Teismas pripažino apeliacinį skundą dėl minėtos nutarties iš dalies akivaizdžiai nepagrįstu ir iš dalies akivaizdžiai nepriimtinu.

54 — 1987 m. gegužės 21 d. Sprendimas *Albako* (249/85, Rink. p. 2345, 17 punktas). Šioje byloje Teisingumo Teismas priėmė sprendimą dėl ginčo tarp margarino gamintojo ir Vokietijos žemės ūkio intervencinės agentūros, susijusio su tos agentūros veiksmais dėl Komisijos sprendimo dėl sviesto pardavimo.

55 — G. Schmidt, leidinyje „von der Groeben ir Schwarze“, EB 249 straipsnis, 46 punktas. Tačiau doktrinoje nurodoma, kad valstybėms narėms skirtų sprendimų tiesioginį veikimą taip pat reikia kildinti iš nagrinėjamos nuostatos pobūdžio, konteksto ir turinio; iš tiesų ta nuostata turi galėti tiesiogiai veikti teisiniuose santykiuose tarp adresato ir trečiųjų asmenų (Lenaerts, van Nuffel, Bray. „Constitutional Law of the European Union“, p. 781). Vokiečių doktrinoje pateikiama ir tokia nuomonė, kad valstybėms narėms skirti sprendimai veikia tiesiogiai tokiomis pat sąlygomis (*die gleichen Voraussetzungen*) kaip direktyvos (Schütz, Bruha, König. „Casebook Europarecht“, p. 167). Tačiau negaliu sutikti su fraze „tokiomis pat sąlygomis“, ypač išanalizavusi 1979 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Ratti* (148/78, Rink. p. 1629); 1982 m. sausio 19 d. Sprendimą *Becker Becker* (8/81, Rink. p. 53) ir 1988 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Moormann* (190/87, Rink. p. 4689). Iš tų sprendimų aišku, kad jei direktyva buvo tinkamai perkelta į nacionalinę teisę, jos pasekmės bus taikomos asmenims per valstybės narės priimtas direktyvos įgyvendinimo nuostatas. Sunkumų kyla tik tuomet, jei valstybė narė tinkamai neperkelia direktyvos, o kalbant konkrečiau, jei direktyvos nuostatos lieka neįgyvendintos, nors perkėlimo į nacionalinę teisę terminas yra pasibaigęs, arba jei jos sukuria asmenims teises santykiuose su valstybe. Tokiu atveju asmens teisė remtis teismuose, santykiuose su valstybe, neperkėlusia direktyvos arba neužtikrinusia jos tinkamo perkėlimo į nacionalinę teisę, pakankamai aiškiai apibrėžta ir besąlygiška direktyvos nuostata bus nustatyta remiantis EB 249 straipsnio trečiąja pastraipa ir EB 10 straipsniu.

63. Aštuntojo dešimtmečio pradžioje teismo praktikoje buvo išplėtota teorija, pagal kurią „su privalomąja sprendimų galia, kurią jiems suteikia 189 straipsnis [56], būtų nesuderinama iš esmės atmesti suinteresuotųjų asmenų galimybę remtis sprendimo nustatytu įpareigojimu. Ypač tais atvejais, kai, pavyzdžiui, Bendrijos institucijos sprendimu įpareigojo valstybę narę ar visas valstybes nares veikti tam tikru būdu, tokio akto veiksmingumas („effet utile") būtų susilpnintas, jei tos valstybės piliečiai negalėtų juo remtis teismuose, o nacionaliniai teismai negalėtų į jį atsižvelgti kaip į Bendrijos teisės dalį. Nors sprendimo pasekmės negali prilygti reglamento nuostatos pasekmėms, dėl tokio skirtumo negalima atmesti galimybės, kad galutinis rezultatas, t. y. asmens teisė remtis priemone teismuose, gali būti toks pat" [57].

64. Kad valstybėms narėms skirtas sprendimas būtų tiesiogiai taikomas, būtina, kad valstybei narei tuo sprendimu nustatytas įpareigojimas būtų „pakankamai aiškus, tikslus ir besąlygiškas, kad galėtų sukelti tiesiogines pasekmes teisiniuose santykiuose tarp valstybių narių ir jų jurisdikcijai priklausančių asmenų" [58]. „Tai, kad sprendimas leidžia valstybėms narėms, kurioms jis skirtas, nukrypti nuo aiškių ir tikslių to sprendimo nuostatų, savaime nepašalina tų nuostatų tiesioginio veikimo. Visų pirma tokios nuostatos gali tiesiogiai veikti, jei sprendime numatyta galimybė nukrypti nuo jo nuostatų gali būti peržiūrima teismo" [59].

65. Tyrinėjant tokią teismų praktiką aišku, kad nagrinėjant sprendimus buvo nagrinėjamas tik vertikalus tiesioginis veikimas „į viršų", t. y. asmens teisė remtis sprendimo veikimu teismuose valstybės narės ar valstybių narių, kurioms skirtas tas sprendimas, atžvilgiu. Šioje byloje neginčijama, kad ginče su Italijos viešosios valdžios institucijomis, t. y. su Italijos valstybe, *Carp* teismuose galėtų remtis Sprendimo 1999/93 nuostatomis dėl esminių reikalavimų, nustatytų durims, į kurias įmontuojamos atsarginio išėji-

56 — Dabar – EB 249 straipsnis.

57 — 1970 m. spalio 6 d. Sprendimas *Grad* (9/70, Rink. p. 825, 5 punktas); 1970 m. spalio 21 d. Sprendimas *Lesage* (20/70, Rink. p. 861, 5 punktas) ir 1970 m. spalio 21 d. Sprendimas *Haselhorst* (23/70, Rink. p. 881, 5 punktas).

58 — Sprendimas *Grad* (minėtas 57 išnašoje, 9 punktas). Toje byloje Teisingumo Teismas pripažino, kad 1965 m. gegužės 13 d. Tarybos sprendimas, draudžiantis valstybėms narėms taikyti bendrą apyvartos mokesčio sistemą kartu su specialiaisiais lygiaverčiais mokesčiais, renkamais vietoj apvartos mokesčio, galėjo tiesiogiai veikti santykiuose tarp valstybių narių, kurioms tas sprendimas buvo skirtas, ir privačių asmenų ir kad tie asmenys turėjo teisę remtis tuo tiesioginiu veikimu nacionaliniuose teismuose.

59 — 1992 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Hansa Fleisch Ernst Mundt* (C-156/91, Rink. p. I-5567, 15 punktas). Šiame sprendime, susijusiame su mokesčių už veterinarinį šviežios mėsos patikrinimą ir kontrolę remiantis Tarybos direktyva 85/73/EEB dydžiu, Teisingumo Teismas rėmėsi 1974 m. gruodžio 4 d. sprendimu *Van Duyn* (41/74, Rink. p. 1337), kuriame Teisingumo Teismas taip pat sprendė direktyvų vertikalaus tiesioginio veikimo klausimą.

mo rankenos, įvykdymo. Tačiau ši byla susijusi su vieno privataus asmens pareikštu civiliniu ieškiniu kitam privačiam asmeniui. Todėl ji susijusi su visoms valstybėms narėms skirto Sprendimo 1999/93 horizontaliu tiesioginiu veikimu.

66. Doktrinoje teigiama, kad visoms valstybėms narėms skirti sprendimai nėra horizontalaus tiesioginio veikimo aktai [60]. Prie tokios išvados prieinama remiantis argumentu, kad teismo praktika dėl direktyvų horizontalaus tiesioginio veikimo yra „plačiai („largement“) taikoma ir valstybėms narėms skirtiems sprendimams“ [61]. Tradiciškai teismo praktikoje dėl direktyvų horizontalaus tiesioginio veikimo laikomasi tvirtos nuomonės, kad „direktyva pati savaime negali nustatyti pareigų privačiam asmeniui ir dėl to ja negalima remtis prieš šį asmenį“ [62]. Konstatuotina, kad „net jei direktyvos nuostatos, kuriomis siekiama asmenims suteikti teises ar nustatyti įpareigojimus, yra pakankamai aiškios, tikslios ir besąlygiškos, jos iš esmės negali būti taikomos bylose, kuriose šalys yra privatūs asmenys“ [63]. Todėl doktrinoje pažymima, kad, remiantis teismo praktika, privatus asmuo santykiuose su kitu privačiu asmeniu negali remtis direktyvos nuostatomis teismuose, net jei tos nuostatos atitinka tiesioginio veikimo reikalavimus [64].

67. Neseniai Teisingumo Teismas savo praktikoje (byloje *Mangold*) [65] taikė direktyvą horizontaliuose santykiuose tarp dviejų privačių asmenų. Byla *Mangold* iš tiesų yra pirmoji byla, kurioje Teisingumo Teismas sprendė diskriminacijos dėl amžiaus klausimą. Šiai bylai ypač svarbūs sprendimo *Mangold* 74 ir 75 punktai. To sprendimo rezoliucinės dalies 2 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad „Bendrijos teisės aktai, konkrečiai kalbant, 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje

60 — Sauron. „L'application du droit de l'Union européenne en France“, p. 39 ir 40.

61 — Jacqué. „Droit institutionnel de l'Union européenne“, p. 575. Patvirtindamas išvadą, kad direktyvų tiesioginio veikimo srityje išplėtota teismų praktika taip pat plačiai taikoma sprendimams, autorius nurodo sprendimus *Grad* (minėtas 57 išnašoje) ir *Hansa Fleisch Ernst Mundt* (minėtas 59 išnašoje).

62 — 1986 m. vasario 26 d. Sprendimas *Marshall* (152/84, Rink. p. 723, 48 punktas); 1994 m. liepos 14 d. Sprendimas *Faccini Dori* (C-91/92, Rink. p. I-3325, 20 punktas); 1996 m. kovo 7 d. Sprendimas *El Corte Inglés* (C-192/94, Rink. p. I-1281, 15 punktas) ir 1998 m. liepos 16 d. sprendimas *Silhouette International Schmied* (C-355/96, Rink. p. I-4799, 36 punktas). Šioje teismų praktikoje buvo išaiškinta, kad horizontalaus tiesioginio veikimo nėra ta prasme, kad nacionalinis teismas, taikydamas nacionalinę teisę, nepaisant to, ar tos nacionalinės taisyklės priimtos anksčiau nei direktyva, ar vėliau, turi tą teisę aiškinti kuo labiau atsižvelgdamas į direktyvos tekstą ir tikslą, kad būtų pasiekti jos tikslai, taigi ir laikomasi EB 249 straipsnio.

63 — 2004 m. spalio 5 d. Sprendimas *Pfeiffer ir kt.* (C-397/01–C-403/01, Rink. p. I-8835, 109 punktas).

64 — G. Isaac, M. Blanquet. „Droit général de l'Union européenne“, 9-asis leidimas, Paryžius, 2006, p. 279. Autoriai mano, kad tai yra galimybės ginti privačių asmenų teises ribojimas.

65 — 2005 m. lapkričio 22 d. Sprendimas *Mangold* (C-144/04, Rink. p. I-9981). Konkrečios bylos faktinės aplinkybės gali būti apibendrintos taip: 2003 m. Werner Mangold, būdamas 56 m. amžiaus, sudarė terminuotą darbo sutartį pagal Vokietijos teisę. Vokietijos teisės aktų nuostatos leido laikantis tam tikrų sąlygų sudaryti terminuotas sutartis su darbuotojais, sulaukusiems 52 m. amžiaus. W. Mangold įrodinėjo, kad sutarties apribojimas yra neteisėtas, nes teisės aktai, reglamentuojantys terminuotų sutarčių sudarymą, diskriminavo vyresnio amžiaus darbuotojus ir neatitiko Direktyvos 2000/78/EB. Todėl jis nusprendė pateikti ieškinį *Arbeitsgericht* (Miunchenas), kuriame tvirtino, kad jo sutartyje įrašyta darbo santykių trukmę ribojanti sąlyga yra neteisėta, nes ji, nors ir atitinka Vokietijos teisę, pažeidžia Bendrijos teisę.

srityje bendruosius pagrindus (toliau – Direktyva 2000/78) [66], 6 straipsnio 1 dalis aiškintina kaip draudžianti pagrindinėje byloje nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus, kurie leidžia nustačius glaudų ryšį su ankstesne su tuo pačiu darbdaviu sudaryta neterminuota darbo sutartimi be jokių apribojimų sudaryti terminuotas darbo sutartis, jei darbuotojas yra sulaukęs 52 metų. Nacionalinis teismas privalo visiškai užtikrinti bendrojo nediskriminavimo dėl amžiaus principo taikymą, netaikydamas nė vienos prieštaraujančios nacionalinės teisės akto nuostatos, net jei nėra pasibaigęs direktyvos perkėlimo terminas" [67]. Kadangi sprendime *Mangold* pagrindinė byla buvo susijusi su sutarties nuostatos, apribojusios darbo sutarties trukmę, teisėtumu, to sprendimo rezoliucinės dalies 2 punktas turi būti suprantamas taip: jei ginčas pagrindinėje byloje susijęs su dviem privačiais asmenimis, darbdaviu ir darbuotoju, nacionalinis teismas negali taikyti Bendrijos teisei prieštaraujančios nacionalinės nuostatos.

68. Teisingumo Teismas padarė tokią išvadą remdamasis tuo, kad „Direktyva 2000/78 pati viena neįtvirtina vienodo požiūrio principo darbo ir užimtumo srityje. Iš tiesų iš jos 1 straipsnio matyti, kad jos vienintelis tikslas „nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos bendrus pagrindus", o pats tokių diskriminacijos formų uždraudimas, kaip matyti iš šios Direktyvos pirmos ir ketvirtos konstatuojamųjų dalių, išvedamas iš įvairių tarptautinės teisės dokumentų ir bendrų valstybių narių konstitucinių tradicijų" [68].

69. „Nediskriminavimo dėl amžiaus principą reikia suprasti kaip bendrąjį Bendrijos teisės principą" [69]. Sprendimą *Mangold* galima palyginti su Vokietijos konstitucinėje teisėje įtvirtintu požiūriu, visų pirma netiesioginio pagrindinių teisių veikimo trečiųjų asmenų atžvilgiu teorija (*mittelbare Drittwirkung der Grundrechte*) [70]. Vokiečių doktrinoje teigiama, kad sekretorės darbo sutarties sąlyga, pagal kurią sutartis nutraukiama tuo atveju, jei sekretorė išteka, negalioja [71]. Tokio pobūdžio sąlyga laikoma negaliojančia, nes jos nuostata pažeidžia Vokietijos pagrindinio įstatymo (*Grundgesetz*, toliau – GG) 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pagrindinį principą [72]. GG 6 straipsnio nuostatomis reikia remtis kaip pamatiniu kriterijumi

66 — OL L 303, p. 16.

67 — Sprendimas *Mangold* (minėtas 65 išnašoje, rezoliucinė dalis).

68 — Sprendimas *Mangold* (minėtas 65 išnašoje, 74 punktas). Šiuo atžvilgiu galima būtų iškelti klausimą, kodėl Teisingumo Teismas pirmiausia nurodo įvairius tarptautinius dokumentus ir valstybių narių konstitucines tradicijas, o tik po to minį bendrąjį Bendrijos teisės principą.

69 — Sprendimas *Mangold* (minėtas 65 išnašoje, 75 punktas).

70 — G. Mannsen G. „Staatsrecht II: Grundrechte", 4-asis leidimas, Miunchenas, 2005, p. 31 ir 32. Šis autorius tvirtina, kad konstitucinėje teisėje pagrindinės teisės saugo asmenį nuo valstybės įsikišimo, tačiau ne santykiuose su kitais asmenimis. Tačiau privatinėje teisėje teisės aktų leidėjas privalo tiesiogiai garantuoti pagrindinių teisių laikymąsi.

71 — P. Badura. „Staatsrecht, systematische Erläuterung des Grundgesetzes", 3-asis leidimas, Miunchenas, 2003, p. 107.

72 — Vokietijos pagrindinio įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Ehe und Familie stehen unter dem besonderen Schutze der staatlichen Ordnung" („Santuokai ir šeimai taikoma speciali valstybės apsauga").

įgyvendinant bendras nuostatas. Vokietijos civilinio kodekso (*Bürgerliches Gesetzbuch*, toliau – BGB) 138 straipsnio 1 dalyje nustatoma bendra taisyklė, taikoma teisiniams sandoriams *contra bonos mores*[73]. Nacionaliniai teismai privalo paisyti valstybės fundamentalaus sprendimo apsaugoti santuoką ir šeimą. Jie privalo aiškinti nuostatas dėl sutarčių galiojimo atsižvelgdami į pagrindines teises[74] ir atitinkamai privalo pripažinti negaliojančia darbo sutarties sąlygą, nesuderinamą su santuokos ir šeimos apsauga, nes tokia sąlyga prieštarauja viešajai tvarkai ir pagrindiniams visuomenės moralės principams.

70. Toks argumentavimas pagal analogiją taikomas bylai *Mangold*. Teisingumo Teismas norėjo pabrėžti diskriminacijos dėl amžiaus draudimo reikšmę ir nurodyti teisinės apsaugos galimybes, kuriomis gali pasinaudoti žalos dėl diskriminacijos patyrę darbuotojai. Diskriminacijos dėl amžiaus draudimas atspindi visuotinio ir moralinio pobūdžio sprendimą Bendrijos teisėje, nors jis ir nustatytas direktyvoje, kuri iš esmės nėra horizontalaus tiesioginio veikimo aktas. Pagal EB 10 straipsnį, valstybės narės privalo atsižvelgti į tokio pobūdžio sprendimą. Priimdamos sprendimus dėl santykių tarp asmenų, valstybių narių valdžios institucijos ir įgaliotos valstybės įstaigos taip pat privalo paisyti tokių fundamentalių Bendrijos teisės sprendimų. Toks yra sprendimo *Mangold* loginis pagrindas. Ginčuose, susijusiuose su diskriminacija dėl amžiaus, tas teismo sprendimas yra gairė nacionaliniams teismams, kuria jie turi vadovautis, jei nacionalinėje teisėje neužtikrinama tokia pat apsauga, kaip Bendrijos teisėje. Todėl kitose srityse kylančių ginčų atveju nėra jokios pagrįstos priežasties nukrypti nuo nusistovėjusios teismo praktikos, pagal kurią direktyvose ar sprendimuose, skirtuose visoms valstybėms narėms, esančios nuostatos nepripažįstamos horizontalaus tiesioginio veikimo nuostatomis.

71. Sprendimo 1999/93 horizontalaus tiesioginio veikimo klausimą reikia skirti nuo sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo. Pagal Bendrijos teisę nėra ryšio tarp klausimo, ar durų, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, tačiau kurios nesertifikuotos pagal sistemą Nr. 1, tiekimas reiškia sutarties neįvykdymą ar bent jau netinkamą įvykdymą, ir klausimo dėl sistemos Nr. 1 taikymo santykiuose tarp asmenų. Remiantis Bendrijos teise privalomas, taigi ir įpareigojantis, statybos produktų atitikties atestavimas susijęs tik su santykiais tarp gamintojo ir valstybės narės ir nesusijęs su santykiais tarp dviejų privačių asmenų.

72. Dėl šios priežasties siūlau Teisingumo Teismui į antrąjį prašymą priimti prejudicinį

73 — Pagal BGB 138 straipsnio 1 dalį, „Ein Rechtsgeschäft, das gegen die guten Sitten verstößt, ist nichtig" („Viešajai tvarkai prieštaraujantis teisinis sandoris negalioja").

74 — Badura. „Staatsrecht, systematische Erläuterung des Grundgesetzes", p. 110.

sprendimą pateikusio teismo klausimą atsakyti taip: Sprendimo 1999/93 2 ir 3 straipsniai bei II ir III priedai turi būti aiškinami taip, kad jie nėra horizontalaus tiesioginio veikimo ginče tarp dviejų privačių asmenų ir nesuteikia galimybės ginčo tarp dviejų privačių asmenų šaliai nacionaliniuose teismuose remtis Sprendimu 1999/93 prieš kitą šalį.

C — *Trečiasis prejudicinis klausimas*

1. Šalių argumentai

73. *Carp* tvirtina, kad Sprendimas 1999/93 yra neteisėtas, ir šiuo atžvilgiu nurodo, kad Sprendime 1999/93 nustatytas įpareigojimas taikyti atitikties atestavimo sistemą Nr. 1 yra nepagrįstas. Sprendimas 1999/93 yra visiškai nemotyvuotas ir todėl pažeidžia EB 253 straipsnį. Be to, minėtas sprendimas pažeidžia proporcingumo ir konkurencijos laisvės principus.

74. Dėl proporcingumo principo *Carp* visų pirma teigia, kad durys, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos, iš esmės skirtos tam, kad asmenys galėtų greitai išeiti iš patalpos. Ji taip pat pažymi, kad į tas duris įmontuojamos rankenos jau turi CE ženklą, nes jis suteikiamas jos gamintojui. Todėl atitikties atestavimo procedūra, siekiant gauti CE ženklą, turi būti organizuojama taip, kad užtikrintų durų saugumą, tačiau ji neturi turėti neproporcingo poveikio gamintojų veiklai. Atitikties atestavimo sistema Nr. 1, pagal kurią reikalaujama, kad dalyvautų sertifikavimo įstaiga, nėra nei tinkama, nei būtina užtikrinti durų su atsarginėmis rankenomis saugumą, nes tokį pat saugumo lygį galima užtikrinti taikant kitas Direktyvoje 89/106 numatytas atitikties atestavimo sistemas, kurios neuždeda gamintojui tokios didelės naštos ir kurios užtikrina, kad gamintojo produktas atitinka technines specifikacijas.

75. *Carp* teigimu, Sprendimas 1999/93 taip pat pažeidžia EB 2 ir 98 straipsniuose įtvirtintą konkurencijos laisvės principą, nes jis suteikia tam tikriems asmenims naudą, dėl kurios konkurencija rinkoje pakeičiama ir ribojama. Nedidelės amatininkų įmonės ir mažos bendrovės neturi pakankamai išteklių taikyti atitikties atestavimo sistemą Nr. 1 durų gamybai ir todėl bus priverstos nutraukti jų gamybą. Kita vertus, visa tai naudinga didelėms ir vidutinėms įmonėms, kurios jau seniai turi sertifikatą ISO 9000, atitinkantį sistemos Nr. 1 reikalavimus.

76. *Ecorad* nepateikė pastabų dėl trečiojo prejudicinio klausimo ir nusprendė sulaukti Teisingumo Teismo atsakymo į jį.

77. Komisija ir Austrijos vyriausybė mano, kad į trečiąjį klausimą atsakyti nebūtina.

2. Generalinės advokatės vertinimas

78. Preliminariai reikėtų pažymėti, kad „tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, kuriam tenka atsakomybė priimti sprendimą, atsižvelgdamas į bylos ypatumus, gali įvertinti tai, ar norint tinkamai išspręsti bylą būtina pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, bei Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų tinkamumą“ [75]. Tačiau „iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai yra susiję su Bendrijos teisės išaiškinimu“ [76].

79. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką „Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti prejudicinį sprendimą dėl nacionalinio teismo jam pateikto klausimo, tik jeigu yra akivaizdu, kad nacionalinio teismo prašymas išaiškinti Bendrijos teisę niekaip nesusijęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, kai problema yra hipotetinė arba kai Teisingumo Teismas neturi faktinės ar teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus“ [77].

80. Šioje byloje Teisingumo Teismo atsakymas į trečiąjį klausimą neturėtų reikšmės pagrindinei bylai.

81. Pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iškėlė tris klausimus. Antrasis ir trečiasis klausimai yra glaudžiai susiję. Trečiasis klausimas, susijęs su Sprendimo 1999/93 galiojimu, priklauso nuo konkretaus ir tikslaus atsakymo į antrąjį klausimą. Atsakymas į trečiąjį klausimą, susijęs su Sprendimo 1999/93 galiojimu, turėtų reikšmės pagrindinei bylai, tik jei atsakymas į antrąjį klausimą būtų toks, kad Sprendimas 1999/93 yra horizontalaus tiesioginio veikimo ir todėl jis privalomas privatiems asmenims ginčuose tarp tokių asmenų. Kadangi Sprendimas 1999/93 nėra horizontalaus tiesioginio veikimo, jis netaikomas procesuose ar santykiuose tarp privačių asmenų ir todėl klausimas, ar tas sprendimas yra galiojantis, neturi reikšmės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimui pagrindinėje byloje.

82. Todėl siūlau Teisingumo Teismui į trečiąjį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą atsakyti, kad nebūtina nagrinėti Sprendimo 1999/93 galiojimo klausimo.

75 — 2000 m. kovo 9 d. Sprendimas *EKW ir Wein & Co* (C-437/97, Rink. p. I-1157, 52 punktas) ir 2003 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *EVN ir Wienstrom* (C-448/01, Rink. p. I-14527, 74 punktas).

76 — 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimas *Van Straaten* (C-150/05, Rink. p. I-9327, 33 punktas).

77 — 2006 m. liepos 11 d. Sprendimas *Chacón Navas* (C-13/05, Rink. p. I-6467, 35 punktas) ir sprendimas *Van Straaten* (minėtas 76 išnašoje, 34 punktas).

V — Išvada

83. Remdamasi pirmiau pateiktais svarstymais, siūlau Teisingumo Teismui į *Tribunale Ordinario di Novara* pateiktus klausimus atsakyti taip:

1. 1999 m. sausio 25 d. Komisijos sprendimo dėl statybos produktų atitikties atestavimo tvarkos, susijusios su durimis, langais, langinėmis, žaliuzėmis, vartais ir kitais susijusiais pastatų įtaisais pagal Tarybos direktyvos 89/106/EEB 20 straipsnio 2 dalį, 2 ir 3 straipsniai bei II ir III priedai turi būti suprantami kaip neleidžiantys pateikti į rinką pagal atitikties atestavimo sistemą Nr. 1 nesertifikuotų išėjimo durų, į kurias įmontuojamos atsarginio išėjimo rankenos.

2. 1999 m. sausio 25 d. Komisijos sprendimo dėl statybos produktų atitikties atestavimo tvarkos, susijusios su durimis, langais, langinėmis, žaliuzėmis, vartais ir kitais susijusiais pastatų įtaisais pagal Tarybos direktyvos 89/106/EEB 20 straipsnio 2 dalį, 2 ir 3 straipsniai bei II ir III priedai turi būti aiškinami taip, kad jie nėra horizontalaus tiesioginio veikimo ginče tarp dviejų privačių asmenų ir nesuteikia galimybės ginčo tarp dviejų privačių asmenų šaliai nacionaliniuose teismuose remtis Sprendimu 1999/93 prieš kitą šalį.

3. Nebūtina priimti sprendimo dėl 1999 m. sausio 25 d. Komisijos sprendimo dėl statybos produktų atitikties atestavimo tvarkos, susijusios su durimis, langais, langinėmis, žaliuzėmis, vartais ir kitais susijusiais pastatų įtaisais pagal Tarybos direktyvos 89/106/EEB 20 straipsnio 2 dalį, galiojimo.